

אשכולות

הצילון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת תצוה-זכור

גליון 413 | י"ג באדר תשע"ז
(שנה אחת-עשרה)

כניסת שבת 17:23
צאת שבת 18:23
סוזק"ש מג"א 08:10

נכנס יין יצא סוד

ר' יעקב אביעד דואני

הגמרא במסכת מגילה (ז"ב) מביאה מימרא חשובה ומפורסמת של רבא: "מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ומסביר רש"י שהכוונה שיש חובה להשתכר ביין.

מיד לאחר מכן מביאה הגמרא מעשה שהיה, על רבה ורבי זירא שעשו ביחד סעודת פורים, וקיימו את החובה להשתכר. בעקבות השכרות, קם רבה ושחט את רבי זירא. למחרת ביקש רבה רחמים על רבי זירא, והתרחשה תחיית המתים. כעבור שנה, ביקש רבה מרבי זירא, בוא ונעשה גם בשנה זו סעודה משותפת עד כדי שיכורת. רבי זירא סירב בטענה שלא בכל רגע מתרחש נס.

ופסק השו"ע בהלכות מגילה ופורים, שחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. מדי שנה, בשנה שדנים בחובת השתיה, עולות להן כמה שאלות גדולות על סיפור זה.

ראשית, לכאורה מפשט הדברים, רבה אכן שחט את רבי זירא, אם כן, בהנחה שהשתתפו עוד אנשים בסעודה זו (עדים), הוא התחייב מיתה, למרות שכרותו, שכן למדנו בבבא קמא בריש המסכת, שאדם מועד לעולם?

שאלה נוספת שיש להוסיף, והרי המעשה סותר את המימרא של רבא שאמר קודם לכן שאדם חייב להשתכר בפורים, שכן נראה בעליל ממעשה זה כמה שלילית היא השכרות, ואיך השולחן ערוך פוסק את המימרא במלואה, שישנה חובה להשתכר אם הגמרא עצמה כביכול דוחה אותה?

ובכלל, גם בלי מעשה רצח זה של רבה, מיאוס היין ידוע ומפורסם עד שהנביא ישעיה מוכיח את עם ישראל "עֲטַרְתָּ גְאוֹת שְׂפָרִי אֶפְרַיִם וְצִץ נָבֵל צְבִי תִפְאֲרָתוֹ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיאַ שְׁמָנִים הִלּוּמֵי יָיִן", ועוד אומר לנו שלמה המלך בספרו תְּנוּ שִׁכְרָ לְאֹבֶד, או איך א"כ חכמים מצווים אותנו על שתייה בפורים?

לעניות דעתי, יש לשאול שאלה נוספת. והרי ידוע שנכנס יין יצא סוד. אדם עלול להסתיר את אישיותו האמתית, ויין מוציא ומגלה אותה לעין כל, ובראותנו מעשה זה של רבה עקב השכרות - לא יעלה על דעתנו שמעשה זה נבע חלילה מהאישיות האמיתית של רבה שכולו מלא וגדוש בתורה דכל רז לא אניס ליה?

מהרש"א, עם היותו צמוד לפשט, קובע כי בנידון דידן "דבר תמוה הוא לפרשו כפשטיה". ומסביר כי רבה לא באמת שחט את רבי זירא אלא אלא אלו שתות יותר מדי, עד אשר הוא חלה ונטה למות.

אולי בכך נפתח לנו צוהר לפירוש נוסף. באמת, כמו שהסביר מהרש"א, לא ניתן להסביר את הדברים כפשוטם. לא ייתכן שרבה יהרוג את רבי זירא. אלא אפשר לומר, שכאמור, נכנס יין יצא סוד, וכדברי הגמרא במסכת עירובין, הכוונה לחכמת התורה וסודות התורה "כל המתיישב בינו - יש בו דעת שבעים זקנים, יין ניתן בשבעים אותיות, וסוד ניתן בשבעים אותיות, נכנס יין יצא סוד".

ניתן לומר, שהם השתכרו, ובעקבות כך רבה נכנס לפרד"ס והתחיל לגלות סתרי תורה. רבי זירא לא היה מוכן לשמוע רזים אלה והוא נטה למות, או אפילו מת ממש, כמו שמצינו במסכת חגיגה במעשה בארבעה דנכנסו לפרדס, או שניתן להסביר בפשטות שגם שם אין המוות כפשוטו, אלא שלא הבינו את דברי הסוד הנעלים שנאמרו שם כראוי ואם כן היו חשובים כמתים ולא כחיים.

באשר לבקשה לקיים את הסעודה שנה נוספת, לא ברור מהגמרא מי ביקש ממי. ניתן להסביר שרבי זירא, הוא זה שביקש לקיים את הסעודה המשותפת פעם נוספת, אולי בטענה שהשנה הוא ראוי לסודות הנשגבים שייאמרו שם, אך רבה הוא זה שחשש מלעשות זאת משום שאין לסמוך שכעת רבי זירא יתחיל להבין את הדברים הנשגבים בעזרת השפעה והשגה אלוקית שהוא עוד לא הוכיח שהגיע אליה.

מדברים אלו יוצא, שאכן ישנו חיוב לשתות יין כמו שדרש רבה, ואין הגמרא מביאה מעשה לסתור, אלא מראה לנו הגמרא את הצד החיובי שבשתיה בפורים והוא גילוי סודות התורה, כמו שבכל מעשה המגילה אין הקב"ה מוזכר בגלוי אלא הכל בצורה נסתרת, בנס נסתר ('המלך', 'מקום אחר'), כך יש מעלה בחג זה לגילוי סודות תורה.

אך כמובן, שבכדי שיצאו מהאדם סודות וחיידושי תורה, האדם צריך להתמלא בתורה במהלך השנה, וכמו שאומרת הגמרא במסכת ברכות על תכונת היין: "יש שותהו וטוב לו, ויש שותהו ורע לו; יש שותהו וטוב לו - שנאמר 'ויין ישמח לבב אנוש', ויש שותהו ורע לו - שנאמר 'תנו שכר לאובד ויין למרי נפש', אמר ליה רבי יוחנן לתנא, תני: תלמיד חכם לעולם טוב לו, שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי".

שנוזה להתעלות מעלה מעלה, והוא יפתח לבנו בתורתו.

מלא סוד

לרועי סלאב
לרגל נישואיו

פורים שמח!

קוד באתר: 7410

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

למרכי הראוי"ה

פלאות, הוא מראה בהווייתו גם את הפלא הזה, שבמהותו העצמית הוא עם אחד, למרות שהוא מפוזר בחיצוניותו".

להסברת הדבר משתמש הרב במשל. הרפואה הטובה ביותר היא כאשר הגוף משתמש בכוחותיו העצמיים, וחושף מעיינות של עוצמה כדי לרפא את עצמו, "מתוך נפשו הבלתי ידועה". כך בכלל ישראל. באמת עם אחד הוא במהותו "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". אמנם אנו דנים אותו עפ"י מראהו החיצוני, אך באמת יש להתבונן על האומה מצד כוחותיה הפנימיים, שאינם נראים תמיד בגלוי, ועלינו לדעת ולהאמין שיש בנו צד טמיר ונעלם. "והיא מלאה עוצמה, ויש בה כוח להעמידנו על רגלינו, לחדש את חיינו כימי עולם, ולעמוד ג"כ כנגד כל העמלקים החפצים כ"כ לזנב את נחשלינו".

במקום אחר כתב הרב "אהבת ישראל היא תולדה מהאמונה באורה האלוקי של כנס", שהוא לה סגולה עצמית שלא תזוו ממנה בכל חליפות הזמנים" (אורות, עמ' קמח). "והיהדות הטמירה הבלתי נודעת גם לנו לעצמינו, זאת הנשמה הגדולה של האומה... היא תיוודע לנו בימים הגדולים הללו, ומהמקום הבלתי ידוע שבנפש האומה, תבוא הברכה של "לך כנוס את כל היהודים". וע"י מצוות היום של השתייה 'עד דלא ידע', דווקא כשהשכל נסתר, "תבוא הכרה עלינו למצוא את היהודי הבלתי-ידוע שבתוכנו, ואח אלו יתוודע, ויד ליד תינתן".

בסוף הפרשה נזכר עניין הקטורת, המסמלת את האחדות שבישראל. "כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינה תענית, שהרי החלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת" (כריתות ו ע"ב). האחדות בישראל היא ממרכיבי ימי הפורים, ויש לה משמעות גם לימינו אלה.

בדברים שנשא כנראה בסעודת פורים, שוחח הרב קוק זצ"ל על הכרזתו של המן, וההשלכות לימינו. המן אומר לאחשורוש: "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים". כנגדו מעמידה אסתר את יסוד האחדות: "לך כנוס את כל היהודים". אמירה זו "היא מוכרחת להחיות אותנו עוד הפעם".

אלא שהשאלה הגדולה היא: "הייתכן עכשיו לומר 'לך כנוס את כל היהודים', כיצד תכניס בכפיפה אחת את כולם ואת כל מפלגותיהם... הרי סוף כל סוף הפיזור והפיירוד אוכל אותנו בכל פה... הרי רואים אנחנו בעינינו את הצרה הפנימית האיומה, איך שקמים יהודים נגד יהודים, איך שאחים נהפכים זה נגד זה לזאבים ונחשים, ואיך תאמר 'לך כנוס את כל היהודים'!?"

אך באמת בדבריו של המן גנוז הפתרון. "ישנו עם אחד מפוזר". באמת עם אחד הוא, למרות פיזורו. "ואל תתמה על שני הפכים שבנושא אחד. ישנם פלאים בעולם, והעם הזה שכל עמידתו מרופדת היא בפלאי

הכצעקתה?

ר' שאול אלעזר שנלר

גם אם חלק מרדכי על סברת אסתר וחשב משום מה שעליה לקחת את הסיכון על עצמה, מדוע טפל עליה האשמות כה חמורות שלא עלו על קצה דעתה - כאילו בכוונתה להימנע כליל מלהושיט עזרה, ולצפות בשלוח מחיקו של אחשורוש בהשמדת בני עמה!?

במיוחד תמוהה העובדה שלא נתקרה דעתו עד שקיללה קללה נמרצת, שאם תסרב לשמוע לדבריו היא ובית אביה יאבדו; זהו האיש הגדול ביהודים ורצוי לרוב אחיו, דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו?! כך הוא מדבר אל בתו/רעייתו האהובה?! ומה רעה עשה לו כל בית אביה (אשר הוא עצמו חלק ממנו)?!

יש המנסים ליישב כי דבריו של מרדכי הינם התפרצות אמוציונאלית (מסוג ההתנהגות שאנו רגילים לראות אצל אחשורוש...) שנבעה מתוך כאבו הגדול על עמ"י, ואין אדם נתפס בשעת צער. אך ביאור זה קשה מאוד: ראשית, לא כך לימדונו רבותינו להעריך את גדולי אומתנו, ובפרט מרדכי היהודי המתואר במגילת אסתר עצמה בתיאורים הסותרים בחריפות כה עזה (ואולי מכוונת) את הדמות העולה מהסבר זה.

בנוסף לכך, יש להעיר שתי הערות מפשט המקראות: ראשית, בציטוט הנ"ל קטענו את דברי מרדכי באמצעם: תכף אחר ש'הטיח בקצפו' (לכאורה) "ואת ובית אביך תאבדו", סיים מרדכי את המשפט במילים: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות!" כיצד מתוך זעמו הרב 'נרגע'

אחת התמיהות הידועות הנמצאות במגילת ההסתרים, מצויה במאמר מרדכי. אחר הינתן דבר המלך ודתו בשושן, מצוה מרדכי על אסתר "לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה". תשובת אסתר לציווי שקולה והגינית מאוד: "כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא - אחת דתו להמית, לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחייה. ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלוש יום!".

והנה באופן מפתיע, מרדכי היהודי, האיש המתואר כ"גדול ליהודים ורצוי לרב אחיו, דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו", מתפרץ לכאורה באופן מבהיל ומטיח באסתר האשמות קשות, ואף כולל בדבריו קללות חמורות: "ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר: אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מפל היהודים! כי אם החרש תחרישי בעת הזאת - רוח והצללה יעמוד ליהודים ממקום אחר, ואת ובית אביך תאבדו!".

על פניו נראות האשמות אלו נטולות כל בסיס וחסרות הצדקה: הלא אסתר כלל לא סירבה לבוא אל המלך! דברי אסתר הגיוניים מאוד: הלא עד עת הגזרה ישנם אחד-עשר חודשים, ושטות גמורה תהיה לאבד את 'הקלף הטוב ביותר' המצוי בידי עמ"י במהלך החפזו וחסר ההגיון שהציע מרדכי. על פניו הדבר הנבון הוא לנהוג כדברי אסתר ולהמתין עוד מעט¹ עד אשר תיקרא אל המלך.

אל המלך קרוב לודאי שאקרא אליו ממש בימים הקרובים. ואח"כ ראיתי שכ"כ המלבי"ם.

¹ שמעתי מהרב בניצ' רבי שליט"א שבדברי אסתר "ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה 30 יום" הם טעם מדוע מסתבר שכדאי לחכות עוד מעט, שכן אם כבר 30 יום לא נקראתי

מרדכי 'תוך כדי דיבור ממש' וסיים את המשפט בטיעון-הגיגי מעמיק (לפי כל אחד מהפירושים שמצאנו לו)?!

שנית, בין דברי השליחים למרדכי לבין תשובתו הנ"ל ישנה פיסקה במגילה, וכפי שלמדנו רבות מהרב ריבלין שליט"א 'פיסקה במקרא' משמעותה 'הפסקה בַּמִּקְרָא' – בכוונה תחילה באו אנשי כנסת הגדולה והורו לנו כי דברי מרדכי לא נאמרו כתגובה מיידית אמוצינאלית, אלא

לאחר התבוננות ומחשבה מעמיקה!

אם כן, כיצד נוכל לפרנס את הדברים?

עלה בדעתי להציע קריאה חדשה בדבריו של מרדכי, באופן בו יסורו הקושיות כולן. קודם לכן יש לבאר את הטעם לחפזונו הרב של מרדכי לבטל את הגזירה שנגזרה לעוד 11 חודשים. והנראה בזה, שחשש מרדכי כי מאחר שניתן היתר רשמי מטעם המלך להשמיד את כלל האומה היהודית, סביר להניח שהגויים לא ימתינו באיפוק ובנימוס עד הגיע התאריך המיועד, וא"כ בעצם דמם של היהודים הותר רשמית בצו זה, וגדול החשש שכל מי שימלאנו לבו להשמיד להרוג לאבד ולבזו את שלל שכנו היהודי - יהיה זרזי ונשכר. וכדאחז"ל (מגילה יב:) "אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט", כיון שלא היו מחכים עד הגיע המועד הנקוב. נס גדול זה התברר למפרע, אך בנקודת הזמן שלו לא יכול היה מרדכי לסמוך על ניתוח פוליטי מסוים שישכנע וירתיע את כל שונאי ישראל ואוהבי ממונם באשר הם להתאפק חודשים רבים. ובאמת כן מצאנו בפירוש בדברי חז"ל: "היה אחד מישראל יוצא לשוק ומבקש ליקח ליטרא בשר או אגודה של ירק, היה הפרסי חונקו ואומר לו למחר אני הורגך ומבזבז את ממונך" (אסתר רבה ז). זו הסיבה שראה מרדכי צורך להיחפז כ"כ לבטל את הגזירה.

אולם, על כף המאזניים השניה עמדה טענתה ההגיונית של אסתר, שמא תיהרג אם תיכנס מיד אל המלך בניגוד לכללי הארמון. הרי שיש כאן סכנה גדולה לכלל ישראל - מן העבר האחד, וסכנה גדולה לאסתר ולאבדן דרך שתדלנות יִקְרָה² לכלל ישראל - מן העבר השני.

ייתכן מאוד לבאר, שגם **אסתר עצמה התלבטה בשאלה זו** עצמה, מה יידחה מפני מה, ועל כן **לא אמרה אסתר למרדכי שלא תיכנס אל המלך** (כגון בלשון: "**לא אוכל לעשות זאת, כי כל עבדי המלך..**", אלא רק הזכירה לו את הכלל הנוהג בארמון. הראיה לכך (בנוסף לאי אמירתה מה תעשה ומה לא) שהוסיפה בדבריה את החריג "לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחיה", תוספת שלכאורה 'פוגעת' בסיכווי השכנוע שלה. הרי שאין כוונתה בדבריה לשכנע את מרדכי מדוע לא כדאי שתיכנס, אלא להציע לפניו את צדדי העניין השונים שיעזור לה להכריע מה נכון לעשות!

מרדכי, שקל את דברי אסתר היטב בדעתו (בפיסקא שבין הפסוקים), ואז השיא לאסתר עצה נפלאה.

כלל גדול בידינו, הגלוי לכל מתבונן ומבואר ברבים מספרי המוסר, כי פעמים שנגיעה קטנה בליבו של אדם עלולה להטות את שיקול דעתו, ולגרום לו לעוות את משקלם האמיתי של הדברים, וכך ההכרעה

² אמנם סיכון זה איננו ודאי, שהרי לא בקל יהרוג המלך את האשה שחבר מבין רבבות נערות, וכבר המרתה את פיו באי-הגדת מולדתה, ולא נגע בה לרעה.

ה'רצינאלית' לכאורה נקבעה למעשה כפי שחשק מראש בסתר-ליבו (ואף בתת-מודע).

בשאלה עצומה זו של דיני נפשות סבר מרדכי שאסתר תוכל לשיקול טוב ממנו את הסיכויים והסיכונים ע"פ המקובל בארמון וע"פ איכות קשרה עם אחשוורוש, אך חשוב היה לוודא שאין נגיעה כלשהי המעוותת את הפרופורציות של שיקולי הבעד והנגד.

למרות צדקותה הגדולה של אסתר, היה מקום לחשוש להטיה בדעתה מחמת אחת מג' נגיעות' אפשריות העלולות לקנן בעומק ליבה: **א.** ייתכן שכיון שכרגע אין היא עצמה נתונה בסכנה, היא מתקשה להעריך נכונה את עצמת הסיכון לכלל עמ"י לעומת הסיכון שלה. **ב.** ייתכן שאסתר במדרגה כה גבוהה, שאין לה אף שמץ נגיעה בשל-כך שעליה לסכן את חייה, אך עדיין יש לחוש שמא יש בליבה פחד על כל קרוביה ואהוביה (שאם תיהרג ולא יישאר מי שיבטל את הגזירה, תהיה כל משפחתה למשיסה בהגיע יום הגזירה). **ג.** ייתכן שאף נגיעה זו איננה נמצאת אצל אסתר, אך אולי הפחד העצום והאחריות הגדולה שחשה כלפי עמ"י כולו, שייטבח אם תיכשל, היא הגורמת לה לזהירות היתירה³ המסכנת כאן חיי רבים.

והנה מצאנו עצה גדולה בדברי רבותינו לפתרון בעיית הנגיעות, וזאת ע"י 'דמיון מודרך': לדמייך בפועל מצב הפוך, בו התאוה הטבעית מושכת לתוצאה ההפוכה, ואז לשוב ולערוך את הדברים במאזני שכלנו (ראה הערה⁴).

אם כן, נראה לומר שזוהי בדיוק העצה שמצא מרדכי לשאלת אסתר. מרדכי סבר כי אסתר תוכל להעריך טוב ממנו את עוצמת וכדאיות הסיכון (כנ"ל), ולכן לא הכריע בספיקה בעצמו, אלא יעץ לה כך: "אל תדמי בנפשך -}בשעה שאת עורכת את השיקול, כי ביכולתך להימלט בית המלך מכל היהודים. כי {=אלא⁵, תדמי בנפשך ש} אם החרש תחרישי בעת **הזאת** {ולא תיכנסי מיידית} - רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר {ואם כן אין לך לחוש כלל בגלל נגיעה ג' הנ"ל}, וְבִנוּסָף, שווי בנפשך שאם לא תיכנסי מיידית דוקא אז את ובית אביך תאבדו {ועל ידי זה יתהפך כוחן של נגיעות א' וב' הנ"ל!}⁶."

ואכן, עשתה אסתר כעצת מרדכי, והכריעה בדעתה שימתינו לניסיון אחרון ג' ימים שבהם גם יתעוררו העם בצום ובתשובה, ואם לא יקרא לה המלך עד אז - אכן מוטב שלא להשתהות עוד אלא תיכנס עם תפילות העם, וה' הטוב בעיניו יעשה.

³ וככלל הידוע שהביא רבינו בחיי בהקדמת חובות הלבבות: "מן הזהירות שלא תרבה להיזהר".

⁴ דוגמה נפלאה לכך מצאנו בדברי המשנ"ב בס' קנו. על דברי השו"ע כי על האדם לעשות תורתו קבע ומלאכתו ארעי, ביאר המשנ"ב: "אלא יעשה רק כדי פרנסתו. אך בזה גופא צריך להזהר מפיתוי היצר, שמפתהו שכל היום צריך השתדלות על הרוחה זו. והעיקר, שיתבונן בעצמו מה הוא הכרח האמיתי שאי אפשר בלעדו, ואז יכול להתקיים בידו שיהא מלאכתו עראי ותורתו עיקר". ובשער הציון שם הוסיף: "וכדי שלא ירמה אותו היצר, יתבונן: אילו הוא היה מתחייב לזון את חברו ולהלבישו לפי ערכו, מה היה אומר אז. איזה דבר הוא הכרח".

⁵ עי' ר"ה ג ע"א: "דאמר ריש לקיש: כי משמש בארבע לשונות: אי, דילמא, אלא, דהא".
⁶ ומה שסיים מרדכי "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" - יבואר היטב כפי שפירשוהו רש"י והפסיקתא זוטרתא שם, דר"ל - תני דעתך שייתכן שהמלך לא יקרא לך גם בחלוף הזמן, וייתכן שלא תגיעי עוד למלך עד בא עת הגזירה. וא"כ מרדכי הוסיף בזה לאסתר בהציעו את הדברים לשיקול דעתה שתתן דעתה על נקודה נוספת למחשבה.

מקום בעולם. בעיני רבה, רבי זירא מייצג את ההיפך הגמור של העולם המישורי שאותו רואה רבה. "קם רבה שחטיה לרבי זירא".

יש מהראשונים שכתב, שהגמ' הביאה מעשה זה של רבה ורבי זירא ללמדנו שלמעשה גם בפורים אין להשתכר, שכן השכרות עלולה להביא למעשים מסוכנים כגון אלה (רבו אפרים, הובא בר"ן מגילה ג ע"ב מדפי הר"ף). אך רוב הראשונים לא סברו כך. א"כ, מה מקומו של סיפור זה בגמ', ומה בא ללמדנו? ניתן לומר בפשטות שבא ללמדנו שלמרות השכרות יש להיזהר שלא להגיע לידי סכנה או עבירה. אך ניתן לומר יותר מזה. מעשה זה מלמד אותנו מדוע באמת יש מקום להשתכר בפורים. ונבאר.

באמת באופן עקרוני צודק רבה. במובן מסוים כל המחלוקות אינן קיימות. יש אמת אלוקית אחת ולה יש הרבה פנים, אך "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁴. אין כאן אמת ושקר או נכון ולא נכון, אלא הכל אמת הוא. במובן זה באמת אין מקום למציאות של מחלוקת, וכ"ש מציאות של ברי-פלוגתא נצחיים.

סיפור זה פותח לנו פתח להבנת ענין השכרות בפורים. בסיפור של רבה ורבי זירא הנושא הוא ברי-פלוגתא בבית המדרש, ושם למדנו שמצד האמת לאמיתה כל המחלוקות כמישור הן, הכל בעצם אמת אחת. מכאן ניתן להגיע להבנה העמוקה, שבאמת גם במציאות בכללה כך הוא. ודאי שבעולם הזה מוכרחים להפריד בין הטוב והרע, המותר והאסור. אך במקור הדברים, הקב"ה המחיה את כל העולמות, אין שום חילוק ופירוד של טוב ורע, והכל אחדות גמורה ופשוטה.

יסוד זה למדנו מדברי הרב בעל התניא, ע"פ דברי הבעש"ט, שכל העולמות מתהווים בכל רגע ע"י מאמר פיו של הקב"ה, ובכלל זה גם הטוב וגם הרע. גם הסטרא אחרא יונק את חיותו מהאלוקות⁵. הקב"ה ברא את עולמו באופן כזה שיהיו דברים שיתפסו בעינינו כטובים ויהיו כאלו שלהיפך, אך מצד האמת אין כלל טוב ורע [ולהבנה זו נגיע לעתיד לבא, כמבואר בגמ' בפסחים (נ ע"א)].

כאמור, במהלך השנה אסור להגיע למצב כזה של הכרה, כי הוא טומן בחובו סכנה רבה. הוא עלול לשמש הכשר לעברות החמורות ביותר ח"ו. אך ביום אחד בשנה, בפורים, התירו לנו להשתכר וכך להגיע לתובנה העמוקה הזו. "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"⁶. זוהי הדרך הפשוטה ביותר להגיע אל השמחה המתבקשת, כי כאשר נופלות כל המחיצות והחילוקים, ומבינים שהכל במקורו טוב הוא, איך אפשר שלא לשמוח?⁷

שיהיה לכולנו חג פורים כשר ושמח!

חז"ל (יזמא עה ע"א) דרשו על הפסוק (משלי כג, לא) "כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים" – "כל הנותן עינו בכוסו – כל העולם כולו דומה עליו כמישור"¹. בעיניו של שיכור, כל העולם נראה ישר, אין הרים ובקעות. אין טוב ורע. אין ארור המן וברוך מרדכי. לכן גם הכל נראה מותר בעיניו (כמבואר בגמ' שם, ומישור גם מלשון 'מישרא שרי' או להיפך).

במהלך השנה כולה השכרות בעייתית ומסוכנת. צריך להיות ברור לנו שיש טוב ויש רע, יש מותר ויש אסור, המן ארור הוא ומרדכי ברוך. אסור שיהיה טשטוש של הגבולות.

אך בפורים: "מייחב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ביום זה יש היתר, או אפילו מצוה או חיוב, להשתכר. אפי' עד כדי כך שלא מבחינים בין הטוב והרע. מדוע?

כדי להבין זאת, נקדים את הסיפור הידוע המובא בגמ' במגילה (ז ע"ב):

רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי. איבסום. קם רבה שחטיה לרבי זירא. למחר בעי רחמי ואחיה...

ונלאו המפרשים לבאר מעשה תמוה זה (עיי' בסוף קונטרס מנות הלוי שכתב ר' שאול אלעזר שנלך, שקיבץ כל דברי המפרשים בביאור מעשה זה, ורובם פירושים ע"ד הדרש, הרמז והסוד).

עלה בדעתי לפרש, ע"פ המסופר במס' סנהדרין (סה ע"ב):

רבה² ברא גברא, שדריה לקמיה דרבי זירא. הוה קא משתעי בהדיה, ולא הוה קא מהדר ליה. אמר ליה: מן חבריא את (רש"י: מהנבראים על ידי החברים אתה)? הדר לעפריך!

רבה יצר אדם ושלח אותו אל רבי זירא. כשראה רבי זירא שאינו מדבר, הבין שהוא נברא ע"י אדם, וצויה עליו שישבו לעפרו.

יתכן, שזמן מה לאחר מעשה זה, עשו רבה ורבי זירא סעודת פורים יחדיו, ורבה בשכרותו נזכר במה שעשה רבי זירא לגולם שלו, שהחזירו לעפרו [יתכן גם שרבה ניסה לדבר עם רבי זירא, ורבי זירא בשכרותו לא ענה], ואז אמר לו רבה כפי שאמר רבי זירא לגולם של רבה: "מן חבריא את? הדר לעפרך!", וכך היה...³ למחרת כאשר התפקח רבה מיינו, התפלל לה' ורבי זירא קם לתחיה.

עד כאן ביאור המעשה על דרך הפשט, אך עדיין יש מקום לבאר את עומק כוונתו של רבה בכך שנטל את חייו של רבי זירא.

על פי מה שכתבנו בתחילת דברינו, במהותה של שכרות, אפשר להבין זאת במקצת. רבה בשכרותו רואה את כל העולם כמישור, אין טוב ורע, וכל שכן שאין מקום למחלוקת זו או אחרת. הכל פשוט כל כך. בעיניו של רבה, בשכרותו, לבר הפלוגתא הקבוע שלו – רבי זירא – לא היה יותר

¹ יש לפרש דרשה זו גם על השיכור שנעצר בכביש ע"י שוטר והוא מסמן לו קו ישר שעליו הוא צריך ללכת. גם כאשר הוא מתנדנד מצד לצד נדמה בעיניו שהוא הולך בקו ישר...

² ע"פ 'הגהות וציונים' [הגירסא שלפנינו היא 'רבא'].

³ אין פירוש זה מתאים ללשון "שחטיה", ונצטרך לדחוק שהכוונה לנטילת נשמה לאו דוקא ע"י שחטה ממנו. לדרכנו יובן יותר כיצד למחרת החיה רבה את רבי זירא, שהרי קשה לדמיין כיצד אדם שחוט, שאיבד את כל דמו וגרונו משוסף, יקום לתחיה על ידי תפילה, משא"כ אדם שגופו שלם ורק חסר רוח חיים [אגב: המאירי כותב ש"שחטיה" הוא בש"ן שמאלית, ומלשון שחטה, והכוונה שרבה חיבק את רבי זירא (כדרך השיכורים...) עד שנחנק ומת].

⁴ כך כתב הרב קוק באחת מאגרותיו, שהמחלוקת נראית לעין כאשר מסתכלים על הפרטים, אך כאשר מביטים אל שורש הדברים רואים איך הכל אחד הוא ורק נסיבות העיניים יצרו חילוקי דעות.

⁵ יתירה מכך, כל הבריאה והברואים הם עצמם גילויים של אלוקות. "לית אתר פנוי מיניה". רעיונות אלה עמוקים ואין כאן המקום להאריך בהם. כאמור, האריכו בזה בעל התניא בשער היחוד והאמונה, ונפש החיים בשער ג (שני נביאים, מתנגדים חריפים, בסגנון אחד ממש).

⁶ רעיון זה של עניין השכרות בפורים למדתי ממאמרו של הרב אורי שרקי בספרו "בעוד מועד", עמ' 158-159.

⁷ ומדוע דוקא בפורים צריך 'להשתמח'? נראה שהסיבה היא שבימים זה הישועה לא היתה שלימה. "אכתי עבדי אחשוורוש" היינו. ועוד, שאסתר עצמה שילמה מחיר אישי כבד על הצלת ישראל, היא נשארה בבית המלך עד סוף ימיה. מתוך שכרות, כאשר מבינים שהכל טוב במקורו, אפשר לשמוח בלב שלם גם על מצבים שלא נראים לגמרי משמחים.

במאמר זה אקיים את אחד מקנייני התורה הנלמד מאסתר המלכה, כמאמר המשנה באבות (ו,ו):

...והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר (אסתר ב) "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי...".

בהיותי ביב"ע כפר הרא"ה שמעתי מר' שלמה רוזנברג פירוש מעניין של המלבי"ם על המגילה¹ ונעם לי מאד, וכולי תקווה שגם לקוראים ינעם. בפרק ג מסופר שהמן יושב עם אחשוורוש ויחדיו הם מסכימים על השמדת עם ישראל ח"ו

(ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתייהם שנות מקל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם:

(ט) אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כפר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך:

(י) ויטר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צרר היהודים:

(יא) ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך:

כמה שאלות לי על פסוקים אלו:

א. אם אני מבין נכון אחשוורוש לא מוטרד מהצעתו של המן ואפילו אין הוא טורח לברר את שמו של העם הנידון להשמדה – חוסר אחריות או שמא הוא סומך על המן בעיניים עצומות?

ב. מי הם "עושי המלאכה" שמוכנים לתת כסף לגנזי המלך על עבודתם?! והלא לצורך השמדת עם ישנו צורך בהוצאת כספים מגנזי המלך!

ג. כיצד אחשוורוש ממנה את המן כשליח להשמדת עם ולא מנהל בעצמו את הפרויקט הרי מדובר במשימה מורכבת הדורשת דיוק ותכליתיות?

ד. אמר רבי אבא³:

משל דאחשוורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם, לאחד היה לו תל בתוך שדהו, ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו, בעל חריץ אמר: מי יתן לי תל זה בדמים! בעל התל אמר: מי יתן לי חריץ זה בדמים! לימים נזדווגו זה אצל זה, אמר לו בעל חריץ לבעל התל: מכור לי תילך! – אמר לו: טול אותה בחנם, והלואי!

לפי משל זה של ר' אבא עולה תמיהה רבתי על התנהגותו של אחשוורוש במשתה היין השני שעשתה אסתר: "ויאמר המלך אחשוורוש ויאמר לאסתר המלכה מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן" (ז,ה). תגובה זו אפשר להסביר כהצגה והיתממות אבל והמלך קם **בַּחֲמָתוֹ** ממשֶׁתֶּה הַיַּיִן אֶל גַּנַּת הַבַּיִת, וַיִּתְּלוּ אֶת הָמָן עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין

לְמַרְדְּכָי וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכַכָּה: - בהחלט תגובה מוגזמת על תוכנית שמוצאת חן בעיניו כבעל התל במשל⁴.

עניין נוסף הטעון ביאור הוא בקשת אסתר מאחשוורוש:

(ג) ונתען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי: (ד) כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצד שוה בנזק המלך:

מה עניין עבדים ושפחות למגילת אסתר? ומה מועילה טענה זו לשכנוע המלך לבטל את הגזירה?

אבל האמת שהמגילה 'לשיטתה', שכן אם נדייק בשיחת המן ואחשוורוש:

(ח) ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתייהם שנות מקל עם ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם:

(ט) אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כפר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנזי המלך:

ולעומת זאת בפתשגן כתב הדת:

ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבו: (ג,א)

האם לחינם השמיט המן הרשע את המילים להשמיד ולהרוג כשהציע את תוכניתו המרושעת לאחשוורוש?

מסתבר שלא... הביטוי "לאבדם" אינו מורה דווקא על הריגה, אלא יכול להתפרש במובנים אחרים. לדוגמא: "תעיתי קשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכתתי" (תהלים קיט, קעו).

כשרוצים לאבד עם, ניתן להרגם אך אפשרות זו אינה נוחה כלל כיוון שהיא יוצרת התנגדות גדולה גם אצל עמים אחרים, הרבה לכולך, קשיים נפשיים אצל שליחי ההרג וכדי שלא יישאר לעם זה שריד ופליט דרושה עבודה מסודרת ותכליתית ביותר.

אך ישנה אפשרות נוחה אנושית ורווחית הרבה יותר – למכור אותם לעבדות! כך הקונים משתפים פעולה בשמחה וברצון ואף משלמים על זה! אין לכולך ומראות זוועה ואין סיבה שיהיו חסידי אומות העולם שיצילו יהודים כיוון שאין ממה להציל אותם!

הדת והלאום של העבדים לא תוכל להתקיים תחת אדוניהם ובא לשושן ולכל מדינות המלכות גואל מן אותו עם שבאמת לא משנה כ"כ שמו ומוצאו.

אם כן, המן הרשע בא לאחשוורוש ברמאות והציג את התוכנית המרושעת כפעולה חסרת חשיבות של מכירת עבדים ובכך קיבל את

¹ שמעתי שר' נתנאל שושן מלמד פירוש דומה בשם 'בית הלוי' - מניה ומיני יתקלס עילאה (סוטה מ ע"א).

² הרי אפילו בצה"ל הלוחמים מקבלים כסף?!

³ מגילה דף יג ע"א-ע"ב.

⁴ תירץ לי אברך חשוב אחד, שאחשוורוש רוצה לרצות את אסתר המלכה מרוב תאוותו ולכן הוא מציג את עצמו וך ונקי ואת כל האשמה מעביר אל המן. לפ"ז התיאור של חמת המלך במגילה הוא תיאור חיצוני בלבד, ובאמת לא היה כועס כלל...

טבעת המלך עם אישור לעשות בעם כטוב בעיניו בהתאם להצעה אך דיבורים לחוד ומעשים לחוד – האגרות מדברות בעד עצמן וגם בשושן ניתן כתב הדת, "והמלך והמון ישובו לשנות והעיר שושן נבוכה" (ג, טו).

לפי ביאור זה ישנה משמעות מיוחדת לפסוק "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה" (ד, א).

וכאשר שולחת אסתר את התך אליו הוא מסביר בדיוק מה קרה:

(ז) ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המון לשקול על גנזי המלך ביהודים ביהודים לאבדם:

ולעומת זאת:

(ח) ואת פתשגן כתב הדת אשר נתן בשושן להשמידם נתן לו להראות את אסתר ולהגיד לה ולצוות עליה לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה:

¹ שלא השתחוה להמן והלה נתמלא חימה.

שאלתי ובקשתי נעם סלוצקין (ד')

כאשר אסתר הולכת למלך אחשוורוש להתחנן לפניו על עמה היא משתמשת בביטוי שאינו ברור, אסתר אומרת "שאלתי ובקשתי" ולא ברור מה כוונתה! הרי השאלה היא בקשה!

בספר תהלים (כו, ד) דוד המלך מכריז ואומר: "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש". מה כוונת דוד? הרי ברור שדוד יבקש את מה ששאל! וכי מה יבקש - דבר שלא שאל!?

בספר ישעיה (סה, א) אומר הנביא: "נדדך שתי ללוא שאלו נמצאתי ללא בקשתי", ולא ברור מה ההבדל בין השאלה לבקשה, הרי אם לא שאלו ברור שלא ביקשו!

בשביל לענות על השאלה נמשיל משל. כאשר אדם הולך לשוק לקנות סחורה, הוא יודע שאם יבקש מחיר מסוים, מוזל יותר, הוא לא יקבל את המחיר. המוכר יגיד מחיר גבוה, הקונה יגיד מחיר נמוך, הם יתווכחו קצת ובסופו של דבר יגיעו לפשרה. על פי זה אולי אפשר לומר שהשאלה היא הרצון של המבקש (הפוטנציאל), לעומת הבקשה שהיא המציאות הקיימת - מה שיקבל.

ליהודים היתה אורה¹ ... כן תהיה לנו! ר' נתנאל גדז'

בקוראי את פירוש האוה"ח על הפסוק הפותח את פרשתנו, נראה היה לי שהפירוש נכתב ממש עבורנו, בני הישיבה הקד' העמלים להיות בני

שהונחה על שולחן המלך.

מרדכי מסביר לאסתר את שורש הבעיה שהיא גם שורש פתרונה! אחשוורוש לא יודע על השמדת היהודים וכאשר יידע - אולי יפעל לדכא את מי שחתר תחתיו!

ובאמת את מאמר מרדכי אסתר עושה:

(א) ויבא המלך והמון לשנות עם אסתר המלכה:

(ב) ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשנה היין מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש:

(ג) ותען אסתר המלכה ותאמר ...

(ד) כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי כי אין הצד שיהו בנזק המלך: ס

(ו) ותאמר אסתר איש צר ואויב המון הרע הזה והמון נבעת מלפני המלך והמלכה:

(ז) והמלך קם בחמתו ממשנה היין אל גנת הביתן ...

ונתקיים בהמן הרשע "בא זדון ויבא קלון" (משלי יא, ב), "ותלו אותו ואת בניו על העץ" (אסתר ט, כה).

"כן יאבדו כל אויביך ה'" (שופטים ה, לא).

בנבואת ישעיה, הקב"ה רוצה לומר לעם שהוא נדרש לשעבד אותם מבלי שביקשו את השאלה (הרצון המוגזם כדי להגיע לפשרה) ולא רק שאת השאלה לא אמרו אלא אפילו הבקשה (הרצון היותר קרוב להסכמה בין הצדדים) לא נאמרה.

כאשר דוד בא לשאול דבר מאת ה', הוא מדגיש שזה לא 'נושא לוויכוח', הוא לא מוכן לפשרות - מה ששאל מאת ה' אותה יבקש ולא פחות! הוא רוצה שהרצון האידיאלי שלו יתממש ויתקיים במציאות. "שבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו".

כך גם במגילה, כאשר אסתר הולכת למלך אחשוורוש להתחנן על עמה הוא אומר לה "מה שאלתך ותיתן לך, ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש". במילים אחרות: את יכולה לשאול מה שאת רוצה, אבל בקשר לבקשה שלך - רק עד חצי המלכות ותעש. לעומת זאת אסתר מדגישה ששאלתה היא בקשתה, היא לא מוכנה לפשרות עם המן הרשע ותלחם בעד כל יהודי ויהודי. ובאמת בסוף אומר אחשוורוש "מה שאלתך ותיתן לך, ומה בקשתך ותעש" - כל מה שתבקשי תקבלי!

טוב התורה

מפניני 'אור החיים' הקדוש

תורה² והדברים גררו אותי למחוזות נוספים ואני מודה שהפעם אחרון מעט מהרגיל.

² 'בן תורה' זו מעלה גבוהה מאוד. זכורני (בערך) שאמר מהרא"ש מברסלב שרק מי שמרגיש דאגה לתורה הק' כבן הדואג לאמו, ושהתורה יכולה לומר עליו שאוהבת אותו כבנה, הוא יכול לזכות בתואר הנכסף "בן תורה".

¹ 'אמר רב יהודה: אורה - זו תורה, וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור' (מגילה טז ע"ב).

האווה"ח הק', כדרכו בקודש, שואל כמה שאלות בפשט הפסוק: "וְאֵתָהּ תִצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֹן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד³". ומציע כמה פירושים, אנו נעסוק בפירוש שהביא רבינו **בדרך הרמז**, וכדי להבינו, הכרחי ללמוד קודם את דברי הזוה"ק⁴ (מתורגם):

"ר' יוסי בר תחליפא ישב לפני ר' יצחק, אמר לו⁵ - האם ידוע לכבודו מדוע מתאחר המשיח בגלות זו? א"ל - אינו מתאחר על ביטול תורה, שכך שמעתי מרב המנונא סבא - ג' גלויות גלו ישראל וחזרו בזכות ג' אבות⁶, וגלות רביעית בזכות משה יחזרו. בא ואראה לך שלא גלו ישראל אלא על ביטול תורה שנאמר - "ויאמר ה' על עזבם את תורת⁷", אמר הקב"ה בגלויות הראשונות חזרו בזכות אברהם, יצחק ויעקב. עכשיו הם חטאו בתורה, שנתתי למשה ונקראה על שמו שנא' - "זכרו תורת משה עבדי", כאשר ישבו ויתעסקו בתורתו, בזכות משה אני גואלם...". ע"כ דברי הזוה"ק.

ומבהיל לקרוא את התבטאות רבינו על כך: "והד' [הגלות הרביעית] תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה".

"וזה הוא שרמזו הכתוב כאן באומרו 'ואתה תצוה את בני ישראל', על דרך (תהלים צא) 'כי מלאכיו יצוה' ". כלו' מלשון צוותא, שהקב"ה ציוות את מרע"ה אל בני ע"פ האמור לעיל. דרך נוספת לבאר את המילה "תצווה" מציע רבינו - "או על דרך אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות, כי הוא ימלוך עלינו לעתיד ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה".

כעת ממשיך רבינו לבאר הפס' - "וזה הוא אומרו ויקחו אליך שמן זית זך ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן מה השמן מאיר לעולם כך התורה, והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך.

ועכשיו הקטע לו חיינו - "ודקדק לומר זך שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר ח"ו או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה".

לפני שנמשיך, חובה לציין שדברים אלו והבאים אחריהם שופכים אור גדול על **קושייה עצומה ששאלו גדולי עולם במר לבם** - הרי כ"כ הרבה תורה למדו עמ"י במשך גלות זו⁸ ובמסירות נפש עצומה⁹ וכ"כ הרבה **תפילות** ובכיות וספרי תהילים נשפכו בשביל לקרב את הגאולה וכמה אנשים עוסקים במצוות ככזו השתדלות! כיצד זה עדיין לא נגאלנו??

שאלה זו **בערה בהם**, וצריכה לבעור גם בנו¹⁰, ואת התשובה שאליה הם הגיעו, לא אוכל שלא לכתוב בלשון קודשו של ר' פנחס אליהו מוילנא¹¹:

"ויהי כאשר חיפשתי לדעת מי הוא זה המפסיד, מצאתי כי ג' הכתות כולם אינם מכוונים במה שעושים **כי אם לצורך עצמם ולתועלתם**... וכל אדם מישראל אשר הוא עושה מכוון לקנות לו מקום חשוב בגן עדן ועוה"ב ושיצליח ע"י זה בכל משלח ידו בעוה"ז ושיאריך ימים עם אשתו ובניו... ובכן אחיי ועמי לבטח תדעו כי כל זמן שלא נכוון בתורה ותפילה ומצוות רק כדי למפרק קוב"ה ושכינתיה לא זולת, לא יבוא משיחנו. כי הוא יתברך מתנהג עמנו **מידה כנגד מידה**, ואומר - אתם אינכם חסים כי אם על עצמכם, לא עלי, אף אני לא אחוס עליכם... אם נכוון בו לפדות קוב"ה ושכינתיה מגו גלותא, אז עד מהרה שנת גאולנו באה...". עכ"ל וכל מילה בסלע.

ועדיין אין זה הכל, ממשיך אוה"ח הקדוש - "ואמר עוד **כתית**, פירוש שצריכין לעסוק בתורה **ולכתת גופם וכחם** על דרך אומרו (במדבר יט, ד) זאת התורה אדם כי ימות (ברכות סג ע"ב). וכבר כתבתי ענין זה בחפצי¹² בענין המיימינים בה יעויין שם".

גם בעניין זה אני הקטן לא ראוי לפצות פה ולצפצף, שהרי ידע אני שאין בי לא תורה ולא עמל תורה, אך דבר אחד אומר שיכול להועיל לשכמותי - צאו נא בעקבי הצאן!¹³ קראו סיפורי צדיקים ותדעו עד היכן צריך לשאוף! ומי לנו גדול כהרמח"ל שאמר שההתבוננות במעשי הצדיקים הינה טורח קטן המניב רווח גדול מאוד.

רבינו ממשיך לבאר מהו "למאור להעלות נר תמיד", אך קצרה היריעה מלהכיל וקצרה דעתי מלהבין אך בטוחני ש'כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד'.

ולסיום אביא את **תיאורו הנפלא** של הרב חיד"א¹⁴, אודות רבינו אוה"ח הק', שמעידים כאלף עדים כמה נאים הדברים למי שאמרם: "ואני הצעיר זכיתי והייתי בשיבתו הרמתה ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים וקדושתו הפלא ופלא. ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר... וחכמתו ניכרת מספריו אך זה אחד מעשרה מחכמתו ורוחב לבו וחורפתו הפלא ופלא וחופף עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מעניני העה"ז ורבו עוזו נוראותיו..." (שם הגדולים, מערכת גדולים אות ח [מב]) ע"כ לשונו הזהב.

הרחמן הוא יטע תורתו ואהבתו בליבנו ותהיה יראתו על פנינו לבלתי

נחטא, **ויהיו כל מעשינו לשם שמיים!**

¹⁰ ובתוך עמי אנוכי יושב! לימוד זכות אמיתי הוא שאנו לא חשים כמוהם את הגלות כי ב"ה זכינו לאתחלתא דגאולה, אך מאידך גיסא, היא הנותנת! אנו צריכים עוד יותר לרעוש ולגעוש, כיצד זה 'נעצרנו' באמצע העלייה?!

¹¹ ספר הברית (ח"א פרק טז).

¹² הכוונה כמובן לספרו הקדוש של רבינו **חפץ ה'** ("חפצ-"). שחיבר על מסכתות: ברכות, שבת, הוריות וחולין. כאן כוונתו לפירושו על מסכת שבת דף פח ע"ב, בד"ה "שם גמרא למיימינים".

¹³ "והוא משל על הצדיקים שדרכיהן ניכרים, וכל הרוצה ללכת אחריהם ילך ויוושע" (פסיקתא זוטרטא (לקח טוב) שיה"ש פ"א).

¹⁴ שביום חמישי חל יום פטירתו.

³ למה הוצרך לומר "ואתה"? מדוע "תצוה" ולא "צו"? ולמה נקט לשון ציווי (ולא דיבור/אמירה)?

⁴ זוה"ח בראשית טו ע"א.

⁵ להלן - א"ל.

⁶ וכפי שפורט האווה"ח הק' - גלות ראשונה בזכות אברהם אע"ה, שנייה בזכות יצחק אע"ה וכו'.

⁷ קצת קשה לי שהרי זה נאמר בירמיהו (ט, יב) על חורבן הבית הראשון. **אשמח לקבל תירוץ!**

⁸ ועוד שבדורנו ישנו מרכז **תורה** אדיר בארץ הקודש שלא היה מאז חורבן הבית (אם לא לפני..).

⁹ כפשוטו וכמדרשו!

אמרתי אבוא ואכתוב במגילת ספר, מעט דברי נועם הנאמרים בשפר, אני יעקב עמיחי סופר, הצעיר באלפי ישראל. בלבי יקדה אש קודש ביקוד, שמחתי כולי מרגל עד קדקוד, עד שרגלי מעצמן החלו לרקוד, להודות לצור ישראל. גמלה בליבי החלטה נכונה, להציג בפניכם עדה נאמנה, את סיפור המגילה הנקרא שנה בשנה, בעזרת רועה ישראל: 'דורש טוב לעמו' הוא נקרא במגילה, אשר לו השיר השבח והתהילה, שהביא את המן לבכי ויללה, ושמחו בזה כל ישראל. הדסה בת דודו היא אסתר, אשר מלכה נהיתה ולראשה הכתר, שלבטל את הגזירה פעלה בסתר, והצילה את קהל ישראל. ויהי בימי אחשורוש הרשע, אשר נראה כתמים וחסר ישע, אך אנו יודעים שהיה רב פשע, ואף הוא חפץ לכלות את ישראל. זימן אליו למשתה את כולם, ביום שלדעתו חשבון ע' שנה נשלם, הוציא את כלי המקדש ולא נכלם, וחטא לאביהם של ישראל. חטא חטאו היהודים ונענו להצעה, אמנם כוונתם לא היתה לרעה, כי הכל היה בהכשר בד"ץ יורה דעה, כנהוג בעם ישראל. טמא זה ישב עם השרים המהוללים, אשר תמיד פיהם דובר נבלים, כולו מלא שטויות והבלים, אשר לא כן יעשה בעדת ישראל. ישב המלך ולהביא את ושתי ציוה, אולם אך ורק בלבושה של חוה, מיד נתאוו כל השרים תאוה, כי אינם כשרים כישוראל. כעורה זו צרעת פרחת בה, ומשום כך לבוא אל המלך סירבה, המלך קצף וחמתו בערה כלפה, והרגה בעצת המן שונא ישראל. לאחר מעשה התפכח מיינו, וכשנזכר במעשהו שקע ביגונו, יעצוהו עבדיו להביא לארמונו, כל בתולה - הן מהאומות והן מישראל. מיד לעשות כדבר הזה הורה, לקבץ כל בתולה לשושן הבירה, יצאו שליחיו אל המדינות בדהרה, והביאו אף את בנות ישראל. נתפסה אף אסתר בגזירה הנוראה, ואל בית המלך במהרה הובאה, ותהי נושאת חן בעיני כל רואה, ולא הגידה שמוצאה מישראל. סוף דבר הגיעה מבית הנשים, ואף את המלך הצליחה להרשים, ולא ספרה לו שהיא מגזע תרשישים, מצאצאי שאול מלך ישראל. עשה המלך משתה נוסף, ולחפש מלכה אחרת לא יסף, ראו זאת בגתן ותרש שומרי הסף, והנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל. פתאום ללא שום הודעה מוקדמת, נהיה המן שר חשוב באמת, ומי שלא השתחוה דתו להיות מת, כך גזר המן צורר ישראל. צוה אז בשם המלך במהירות, ושלח אל כל המדינות אגרות, ואגרות אלו מה הן אומרות - להשמיד את כל בני ישראל. קבע הצורר באדר את ההשמדה, כאשר טבעת המלך בידו הדה, שמע זאת מרדכי וירעד רעדה, ונבוכו אף ישראל. ראתה ושמעה אסתר ותתחלחל, על מרדכי העטוף בשק וצועק כשחל, ויספר לה הכל ללא שרק וכחל, ויבקשה שתעשה למען ישראל. שלחה לו אסתר לאחר דין ודברים, שתיכנס היא לגוב הנמרים, לבית פרעה אשר הוא מן האכזרים, אך יצומו עליה פדת ישראל. תמו ג' ימי התענית, ובדרך נס אסתר היתה חנינית, והנה הושיט לה המלך שרביט תחת חנית, בזכות יושב תהילות ישראל. אזרה אומץ ונעמדה מולו, ובקשה שיבוא אל המשתה שעשתה לו, ויבוא אף המן - המשנה שלו, ובזה מסרה נפשה עבור כלל ישראל. נענה ובא ומיהר את המן, וכך פח לרגלי צורר היהודים נטמן, שיהיה לעת הצורך לה מזומן, להרגו כדין כל צרי ישראל. ישבו במשתה והמלך שאלה, מה שאלתה וינתן לה, בקשה שמחר יבואו שוב להילולה, כך התיאשו ממנה כל שבטי ישראל. יצא המן מהמשתה בלב טוב, והנה מרדכי זקוף כגבעול רטוב, יעצה אשתו עץ גבוה לחטוב, ולתלות עליו את הרצוי לרוב ישראל. עמד ועשה כעצת זרש, ובחצר ביתו העמיד קרש, בעת ההיא שנת המלך אזלא וגרש, ויביאו את ספר הזכרונות למדי ולישראל. קראו! צוה המלך והסופרים לא אבו, כי לקרוא בשבח מרדכי לא תאבו, זעף המלך וקרא: הספר הבו! וירא והנה שם מרדכי נשיא ישראל. בדק המלך וחקור חקר, האם נעשה לו גדולה ויקר, השיבוהו לא, והנה המן נכנס באף מסוקר, ועל זאת ישחקו כל איש ואשה בישראל. עמד לפני המלך והמלך שאלו, מה לעשות למי שהמלך חפץ לגדלו, חשב השחצן שהכוונה היא לו, ולא שיער שהמדובר הוא מישראל. מיד נענה ומהמוקש לא נסתר, כיון שלכס המלכות הוא חתר, חשב בטפשותו שהכל מותר, ועל ידי זה הרבה כבוד בישראל. יעשה כן למרדכי המלך הורה, ולא יפל דבר מכל אשר דבר ביוהרה, ואף הוסיף לו איזו אזהרה, כאן החלה גאולתן של ישראל. חברות תלמידי מרדכי לפתע הופרעו, נשאו ראשיהם ומאד הופתעו, שפשפו עיניהם לראות שלא טעו, והנה למולם המן אויב ישראל. ימיני נתבקש ע"י המן אל הסוס לעלות, ויען: "ברכי מהצום כושלות, ובמרחץ זמן רב לא זכיתי לבלות, היעשה כזאת בישראל!?" ברגע זה המן ממש נלחץ, וכי הוא ירחצו בבית המרחץ! אולם לבסוף הלך איש השחץ, ורחץ וסיפר את מרדכי שמזרע ישראל. "נא לעלות על הסוס" התחנן המן, ענהו: "איני יכול כי לא אכלתי מזמן", בזאת פח לרשע טמן, עשה זאת על ידי חכמת ישראל. ישב המן ועל ברכיו רכן, וברגע שמרדכי על גבו שכן, הכניס בו בעיטה הגונה מן המוכן, כיאה וכיאות לכל שונאי ישראל. שאלו המן בקול ענות חלושה: "בנפול אויבך אל תשמח כתוב בתורה הקדושה!" השיב לו מרדכי בלשון קשה: פסוק זה נאמר בישראל. יצא וקרא ככה יעשה בקול ענות גבורה, עד ששמעוהו בכל שושן הבירה, בתו ה'חכמה' בייב שופכין על ראשו שברה, זוהי נקמת ישראל. סוף כל סוף חזר המן אל ביתו, והוא אבל על מות בתו, וחפוי ראש על ב'שתו, מיד הבהילוהו למשתה אסתר הכשרה שבנשות ישראל. ותעמוד אסתר ותצעק בקול רעם, על הצר והאויב שמכר את העם, שמע המלך כך ומיד זעם, בד בבד הבין שאשתו היא מישראל. פנה ויצא המלך וכשחזר כעסו הוכפל, כשראה שהמן על המיטה הופל, בלי להשתהות הענין טופל, ויצו לתלות את המן וישמענו ישראל. רכנה אסתר על רגליה ומהמלך בקשה, להעביר את עצת המן המבישה, נענה המלך מיד לבקשה, וישלחו אגרות אל כל תפוצות ישראל. חגגו היהודים בכל אתר את נצחונם, על שאויביהם כלו ואינם, וכעת נשרפים הם בגיהנם, בזכות יוצאי המלחמה - כל זכר בישראל. זאת תפילתנו - שנזכה לגאולת עולמים, ושכם אחד יעבדוהו כל העמים, נזכה להקריב עולות ושלמים, ויכונסו מהרה כל נדחי ישראל. קץ ימים מהרה יגלה הא-ל לעמו, ואז ידרשו כל הגוים אך ורק לשמו, ומיד יאמרו זה לזה שעימו: "ברוך הו"ה א-להי ישראל!"